

Gazetka dla rodziców i dzieci

„Co mały przyrodnik powinien wiedzieć?”

Jesień - jedna z czterech najwspanialszych pór roku. Kolorowa, szelesząca liśćmi, bardzo zmienna, czasem pachnie jeszcze latem, czasem jest szara i słotna a czasem mroźna. Obok wiosny, najwspanialsza pora do obserwowania zmian w przyrodzie. Wrzesień i październik to ostatni moment na wykorzystanie jeszcze ciepłych promieni słońca. Choć wieczory już bywają zimne i wychładza się ziemia, to jeszcze możemy

z przyjemnością poleżeć na trawie, zbierać kasztany, żołądź i orzechy. Później zachwycać nas będzie feeria barw na drzewach, które podziwiać można nawet z okna. Ale zabawę daje dopiero szuranie na zasypanej liśćmi ścieżce a nawet obrzucanie się świeżo spadłymi z drzew liśćmi. A później przychodzą już jesienne słońca, jest zimno i wilgotno, a całości dopełnia brak słońca, które pod koniec listopada rozświetla mrok tylko przez ok. 8 godzin. Choć astronomiczna jesień kończy się dopiero 22 grudnia, to w przyrodzie zima przychodzi zwykle nieco wcześniej. Pamiętaj, by na jesienny spacer do parku lub lasu zabierać ze sobą torbę na zbiory. Zachęcajcie dzieci by zbierały tylko to co znajduje na ziemi, by nie zrywały liści, obrywały kory czy łamały gałęzi.

EKO KALENDARZ:

Wrzesień:

- owocują drzewa i krzewy: m.in. dęby, buki, klony, lipy, leszczyna, orzech włoski, kasztanowiec, jabłonie, śliwy i grusze, kaliny, jarzębiny, głogi, bzy czarne, dzikie róże, winogrona, cisy
- larwy wielu owadów a także dorosłe owady chowają się w ziemi lub innych kryjówkach, by spędzić w nich zimę

- kwitną wrzosi
- rosną grzyby
- odlatuje wiele ptaków, wiele również przelatuje nad Polską w drodze na południe
- chomiki, bobry i wiewiórki zbierają zapasy na zimę
- jeże, świstaki, borsuki, niedźwiedzie tuczą się, świstaki zasypiają już teraz
- babie lato
- rykowiska jeleni
- wykopki buraków, ziemniaków, zbiór kukurydzy, fasoli, cebuli
- kwitnie zimowit jesienny

Październik:

- liście zmieniają barwę
- opadają ostatnie owoce z drzew
- wciąż odlatują, przelatują i przylatują ptaki
- do snu zimowego układają się jeże, nietoperze, koszatki i popielice, gryzonie żyjące na polu przenoszą się do zabudowań
- gady i część płazów i bezkręgowców znajduje sobie kryjówki w ziemi, w wykrotach, norach, pod kamieniami by w nich hibernować
- gatunki wodne: część płazów, ryby, część bezkręgowców zagrzebuje się w mule na dnie zbiorników wodnych by tam w stanie hibernacji przeczekać zimę
- samce saren gubią rogi

- ssaki (np. listy, zające, sarny, jelenie, łosie, wilki, wiewiórki, łasice) zmieniają futro na cieplejsze i jaśniejsze (by być mniej widocznymi na tle śniegu)
- kończą latać pszczoły
- bekowiska danieli
- wilki łączą się w stada
- wykopki buraków, marchwi, selerów i kapusty

Listopad:

- wciąż odlatują, przelatują i przylatują ptaki
- naziemna część roślin zielnych obumiera
- drzewa gubią liście
- dziki łączą się w stada
- samice niedźwiedzi (damce w grudniu), chomiki i leśne myszy zapadają w sen zimowy

CIEKAWOSTKA...

Dlaczego liście zmieniają kolor?

Przełom września i października, to czas kiedy warto nie tylko zachwycić się kolorami, ale i zastanowić się skąd one się biorą. Dlaczego liście zmieniają kolor i dlaczego opadają z drzew. Zrzucanie liści przez zimą jest sposobem drzew na przetrwanie mrozów. Liście zużywają mnóstwo wody, bo ich powierzchnie łatwo jest jej parować. Dzięki zrzuceniu liści drzewo oszczędza wodę. A skąd drzewo wie, że już jest ta pora? Nie chodzi tu o pogodę, ale o długość dnia. Gdy dzień robi się krótszy, drzewa odciągają z liści cenne substancje i budują w ogonku liścia warstwę odcinającą. Gdy jest ona gotowa, liść

pod własnym ciężarem spada. Zanim jednak liście spadną obumierając - przebarwiają się. Gdy następcznienie jest coraz słabsze, rośliny przestają wytwarzać chlorofil konieczny do fotosyntezy, ale i powodujący, że liście są zielone. Ujawniają się wówczas inne barwniki obecne w liściach, żółte, czerwone, brunatne, fioletowe. Na kolor liści ma wpływ temperatura, rodzaj gleby i następcznienie (drzewa zacienione są mniej kolorowe niż tych wystawionych na działanie słońca).

Wybierzcie się na spacer, a najlepiej cyklicznie na kilka spacerów do tego samego parku. Obserwujcie, który gatunek jako pierwszy zaczyna zmieniać barwę liści, a który pierwszy liście zaczyna gubić. Od której strony drzewo jest bardziej kolorowe, od północnej czy południowej? Który gatunek jest najbardziej kolorowy. Możecie przygotować dziennik obserwacji i sporządzić jesienny kalendarz spadania i przebarwiania się liści. Zbierzcie liście, sprawdźcie jak przebarwiają się liście różnych gatunków, czy od razu całe czy plamkami, a może od części unerwionej do brzegów blaszki liściowej, a może odwrotnie? Postarajcie się nazwać kolory i ich odcienie, które zobaczycie na liściach.

